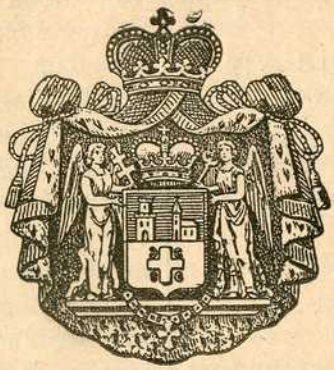

СРПСКИ СИОН

Год. X.

Број 9.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК:

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК:

Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 27. фебруара 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Окружница.

Архијерејезалне Конзисторије у Карловцима од 19. (31.) јануара о. г. Ад Бр. К. ^{1108. ex 1899.} _{15. ex 1900.}, којом се саопштава наредба кр. зем. владе одеда за богоштовје и наставе од 7. децембра 1899. бр. 17.447., у предмету препоручивања званичних листова.

Бр. 110. ex 1900.

(Овима протопрезвитерским званима)

Висока кр. земаљска влада, одео за богоштовје и наставу у Загребу дописом својим од 7. децембра 1899., бр. 17.447. доставила је овој конзисторији следећу наредбу:

„Госп. кр. угар. министар трговине приобћио је дописом од 5. октобра 1899. бр. 42.414., да у последње време све то више долазе притужбе, да области, уреди и органи, који су безуметно опрштени од плаћања пошта, већим делом своје листове препоручено предавају на пошту.

Већ овоштраним одписом од 21. јуна 1890. бр. 4726. приопштено је пречасној

тој конзисторији, да се је сувише умножио број службених те препоручено на пошту преданих пошиљака, те одређено, како би се у сврху олакшања поштанског руковања број препоручених службених пошиљака ограничио на само такве пошиљке, које то својим садржајем неопходно захтевају.

Унаточ већ учињеним одредбама није се по гласу уводно споменутог дописа госп. кр. угар. министра трговине умањило број препоручених листова, те исти износи $7\frac{6}{10}\%$, обичних листова шта више 10% , дотим у ниједној држави западне Европе не прекорачује број препоручених листова 2% обичних листова.

Услед тога имаће се у будуће само они службени листови препоручено поштанским уредом предавати, који садржавају ненадокнадиве исправе или су строго поверљивог садржаја или у којих је установљен рок, па се кр. земаљско-владино одео позива, да о том и подручне области, уреде и закладе сходно обавесте.

Услед тога позива се Пречасност

ваша, да горњу паредбу подручним па-рох звањима знања и равнања свога ради саопштити не пропустите.

Из седнице архид. конзисторије држане у Карловцима 19. (31.) јануара 1900. год.

Георгије с. р.
Патријарх.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

„Браћа Христова“

библијско-историјска расправа

— Панта С. Бицини —
(Наставак).

Латински тумачи веле: за њега (мишљење Јеронимово) говори најстарије прквено предање. Њега налазимо већ код старог Хегезиша, који је око свршетка другог века писао своја „*ὑπομνήματα τῶν ἐκκλησιαστικῶν πράξεων*.“ Он рачуна у род Христов (γένος κυρίου) Јакова, Симона и Јуду и назива их λεγομένους или φερομένους ἀδελφοὺς τοῦ κυρίου. Већ из израза λεγομένους или φερομένους (прибројан или урачунат) може се јасно видети, да их он није држао за рођену браћу, али одатле несумњиво излази још и то, да он једног од ових, Симеона, назива сином стрица Господњег, Клеопе, и овог назива рођаком његовим. Он вели: „И после мученичке смрти Јакова Праведног . . . једнодушно дадоше гласа за Симеона, сина Клеонова, за кога кажу, да је рођак Господњи (προέδεντο ὄντα ἀνεψιὸν τοῦ κυρίου δευτέρου) и он поста епископом (Јевс. пркв. ист. 4, 30.).

Тиме се хоће да докаже, да је комбинација, коју римокатолички богослови заступају, изложена још пре Јеронима. Но они позивајући се на Егезипа нису то доказали. Из споменутог места излази само то, да је по неком старом предању Јосиф имао брата, који се звао Клеопа (то предања прима и бл. Теофилакт), чији је син Симеон ступио по смрти Јаковљевој на чело опћине Јерусалимске. Али ако он избор овог Симеона, чијег оца назива стрицем Господњим (Јевс. 3, 32.), мотивује тиме, што су га сви сматрали „ὄντα ἀνεψιὸν τοῦ κυρίου δευτέρου“, то се тиме ипак не може доказати, осим ако се ἐπίσκοπος не про-

дужи на δευτέρου, ни то, да је он други рођак (ἀνεψίος δευτέρος, patruelis, братић) Христов био поред Јакова Алфејева, као што узимају Neander и de Wette, пошто о томе нема говора ни у самом контексту, нити се може доказати, да је и Јаков, кога он баш назива братом Господњим био рођак Симеонов, ношто би он тада природније означио Симеона као брата тог Јакова, него само као „ἀνεψιὸν τοῦ κυρίου δευτέρου“, који је задобио епископство у Јерусалиму. Зато морамо одлучно одбацити мишљење западних богослова, да њихово тумачење назива „Браће Христове“ има основа још раније од списа Јеронимових. Тек код овога се оно налази.

По њему је Јаков Алфејев назван братом Господњим као Његов рођак. Он наводи прво православно мишљење, па онда одмах излаже своје не поткрећивши исто потребном аргументацијом а и не оборивши ничим ни тумачење православно, но назвавши га просто последицом „deliramenti arosyphorum.“ Он вели овако: Jacobus, qui appellatur frater Domini, cognomento justus, ut nonnulli existimant, Joseph alia uxare, ut autem mihi videtur, Mariae sororis matris Domini, cuius Joannes in libro suo (Ev. 19. 25.) meminit, filius (De viris illustr. сравни adv. Helvid. с. 13)*. Дакле ово Јеронимово „ut mihi videtur“ мора нам улићи неограничено веровање, да је тако и никако друкчије. Ми смо дужни то тумачење са тако јаким доказима примити, па ма против њега говорило и свештено Предање из старијег времена и ма старије тумачење било уз то врло вероватно, близу суђењу здравог разума, које усвојише већина и источних и западних тумача старог доба. . . . Да! Али је то потребно, да се ма каквим начином створи што дубљи јаз између православне и римокатоличке цркве. . . . Па и сам Јероним као да баш није сигуран у свом мшљењу, јер у делу „Adversus Helvidium“ сар. 13. показује, да зна, да је његову мишљењу очито противно место у Јованову Јеванђељу (7, 5), те у

* „ . . . Јаков, који се назива брат Господњег, прозван Праведним, као што неки мисле, син Јосифов од прве жене, као што се пак мени чини, син Марије, сестре матере Господње, коју Јован спомиње у књизи својој (Јев. 19. 25.) . . . “

посланици својој Хелвидију говори само о неким, који матер Јаковљеву идентификују са Маријом Клеоповом а своје мишљење не казује. Све то не говори у корист западних богослова, који тиме као да изгубише свој најчврћи ослонац.

Но да пођемо даље. Рекли смо, да се присталице тога мишљења позивају и на бл. *Августина*, који да је назив „браће Христове“ у том смислу тумачио. Да видимо, да ли је баш тако? Бл. Августин тумачећи 1. главу посланице Галатима вели одмах код 19. стиха „*Jakobus Domini frater, vel ex filiis Joseph ex alia uxore vel ex cognatione Mariae matris Eius debet intellegi.*“* Из овога се јасно види, да он не пристаје ни уз једно мишљење, но оба само наводи, уздржавајући се од сваке даље критике изложених мишљења. Па опет се западњаци на њега позивају, као да он најјасније њима у прилог говори. На друга два места у својим тумачењима (на Псал. 127, 2 и на Мат. 13, 55.) и ако изгледа, да бл. Августин прима друго мишљење као правилно, не упушта се ипак, да то сродето (cognationem) ближе одреди но оставља сваком на вољу, да о томе суди. Ни ту не говори он о истоветности „браће Христове“ са апостолима, но преко тога прелази ћутке. Шта више он „браћу Христову“ разликује од апостола изрично (види: Tract. 28. in Ev. Joann. 7, 4.). Још нам остаје *Исидор Хиспалски*. Он је угледајући се на *Јеронима*, који је идентификовао Јакова Алфејева са Јаковом, братом Господњим, и сам примио то мишљење. Он вели: *Jacobus Alphaei sororis matris Domini filius.***

На истоку то мишљење није нашло својих присталица. *Св. Јован Златоуст* назива додуше Јакова сином Клеоповим позивајући се у том на Јеванђелисте (на посл. Галата, 1, 19.), али је он далеко од тога, да под Клеопом разуме Алфеја, јер очито тврди, да треба разликовати браћу Господњу од апостола (на I. кор. 15, 7.) Па ни одатле, што бл. *Теодорит* (на Галат. 1, 19.) означаје Јакова као сина Клеопова

* „Под Јаковом, братом Господњим, мора се разумети или један од синова Јосифових с првом женом или од родбине Марије, матере Његове.“

** „Јаков Алфејев син сестре матере Господње.“

и рођака Господњег, не може се још закључити, да и он има на уму теорију Јеронимову о идентификовању.

Изложили смо дакле мишљење оних, на које се присталице тог тумачења позивају и показали смо уједно са колико права они то чине. Сада да видимо, како они то своје тумачење разумеју и како се при томе позивају на Св. Писмо и са колико права.

Они веле:* Код Матеја 27, 55; Марка 15, 40. 47; 16, 1. спомињу се три жене, које су пратиле Господа из Галилеје потпомагале га својим имањем па и у време крсног страдања Његова код крста Мубеху у близини Његовој. То беху *Марија Магдалина*, *Марија*, *мати Јаковљева* и *Јосифина* (ή τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μητέρα) и *Саломија* мати синова Заведејевих. И Јован спомиње тај призор (19, 24.), али се не слаже с њима у свему. По њему беху код Христовог крста *Мати Христова*, њена сестра *Марија Клеопова* (ή τοῦ Κλωπᾶ) и *Марија Магдалина*. Марија „мати Јаковљева и Јосифина“ код Матеја и Марка дакле не може бити идентична са Матером Христовом код Јована. Јер не може се наћи разлога, зашто би Матеј и Марко баш овде, где говоре о женама, које беху при крсном страдању *Христову*, назвали Матер Господњу по њезина *друга два сина*. Дакле ако нећемо да дозволимо никаквих противности код Јеванђелиста или ако нећемо да узмемо, да осим Матере Христове беше код крста још три жене именом Марија, то нам онда остаје само, да примимо, да је Марија, мати Јаковљева и Јосифина (ή τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μητέρα) код Матеја и Марка идентична с Маријом, коју Јован назива Клеоповом (ή τοῦ κλωπᾶ) или сестром матере Исусове (ἀδελφή τῆς μητρὸς τοῦ Ἰησοῦ). Осим тога спомиње се више пута у Јеванђељу Марија, која се по својим синовима назива час *ή Ἰακώβου τοῦ μικροῦ* (Марко 15, 40; Лука 24, 10), час опет *ή Ἰωσῆ* (Марко 15, 47.), која је дакле са оном Маријом, коју Јован означаје као сестру Матере Христове сасвим идентична. Пита се дакле још шта значи из-

* Упор. Dr. Aug Bisping: Erklärung des Evang. nach Matth. стр. 312.

раз Клеопова (ἡ τοῦ Κλωπᾶ)? Граматички може оп значити и жену као и κῆρ Клеопову. Да пак овде тај израз означаје жену Клеопову, уверавају нас искази самих апостола. У апостолским списима (Мат. 10, 3; Марко 3, 18; Лука 6, 15; Дела Ап. 1, 13.) спомиње се апостол Јаков са ознаком Алфејев (ὁ τοῦ Ἀλφαίου или пак само Ἀλφαίου) и баш тај Јаков назива се (Гал. 1, 19.) уједно и братом Господњим.“ Имамо дакле једног Јакова, који беше „брат Господњи“ и син Марије τῆς τοῦ Κλωπᾶ, и Јакова, који беше апостол и син Алфејев а и „брат Господњи“. Пошто је дакле више но вероватно, да су оба Јакова идентична, остаје нам тада само још да примимо, да је Κλωπᾶς и Ἀλφαῖος само различито изговарање једног и истог имена. То се гледиште даде још боље доказати. Име, које њима одговара у арамејском језику, јесте *halraj*. Па само пошто се та реч тврђе или мекше изговара, преведена је она и на грчки двојачко са Κλωπᾶς или Ἀλφαῖος, као што су LXX тумача превела јеврејску реч *chage* са Ἀγγαῖος и *pessach* са φασέχ.

Већ и да није таково тумачење скроз и скроз неправилно, као што ћемо још доцније видети, доста би било, да у њега не верујемо већ и због тога, што се ни сами браниоци његови међу собом у свему не слажу. Једни ослањајући се на казивање Исидора Хиспалског и бл. Августина веле, да су то била Христова браћа од тетке, јер говоре, да је Марија Клеопова била сестра пресвете Богородице, и тако су онда Њена деца Христу браћа од тетке. Тако *Windischmann** просто узима, да Марија Клеопова и пресвета Богородица беху сестре, те се и не упушта, да боље докаже своју тврдњу или да обори могуће приговоре. Тако узима и *Bisping*, који вели: „Браћа Христова“ су рођаци (*ἀνεψιοί, patruelles*) Христови, наиме деца Клеопе или Алфеја и неке извесне Марије, коју св. Јован (19. 25.) назива сестром (*ἀδελφή*) матере Господње.“** Или како вели *Rampf*: „Да је Марија, Мати Господа, са својом сестром носила исто име, не може свачи-

јем укусу одговорити, али не може бити ни основа за какво год промишљање, јер се уједно с ознаком ἡ τοῦ Κλωπᾶ разјашњује, шта је потребно за њихово разликовање.“**

Већ ту морамо споменути, како је врло тешко веровати, да су две сестре носиле једно исто име. Западни тумачи знајући, да је то нешто врло ретко, управо невероватно, хоће бар колико толико да оправдају ту своју претпоставку, која им је врло потребна. И они су уверени, да то мишљење остаје тешкоћом, која не годи сваком укусу, те признају и сами, да нема више таквих или бар сличних примера. Па опет се упињу, да покажу, да то баш није никакво чудо. А ево како:

У последње време снао је код Јудеја обим особних имена на врло уске границе. У до доба се враћало простим најстаријим именима а давало се предности и страним именима пред оним силним компликованим именима у старозаветним књигама. Тако се догодило, да је избор правих јеврејских имена за женски род био врло незнатан. Даље ваљда су волели слична имена међу браћом и сестрама, као што то радо имају Арапи од увек па и данас (н. пр. Хусеин и Хасан, синови Алијини) Затим не смеју се ни та два имена идентификовати сасвим буквално. Треба имати на уму, да је Мати Христова *Μαριαμ* а мати Јаковљева *Μαρια*, дакле то није свеједно. Лука назива Матер Христову свугде *Μαριαμ* а остале *Μαρια*. Можда је та мала и незнатна варијанта казивала јеврејском уху много јасније ту разлику тиме, што је истој речи давала сасвим друго значење.**

Преко тих доказа можемо мирно прећи, јер их канда ни њихови заштитници не узимају озбиљно. Често се и они ограђују или некако затежу а више се пута и колебају. Сваки се нечим изговара н. пр. „ствар ипак ништа не мења, да ли је...“ или „ја не полажем на то много, ади је вероватно... и т. д. Колико је тако мишљење стабилно и чврсто базирано на свом основу, може свако замислити!

(Наставиће се.)

* в. Erklärung des Briefes an die Galater с р. 35.

** в. Erklärung des Ev. nach Matth. стр. 311.

* в. Der Brief Juda стр. 7.

** Упор. Dr. Schegg: Evang. nach Matth. стр. 147.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

20. Јунија 1857. г.*

К. П. Побједоносцев

превоо професор богословије Душан Јаншић.

„Сла́хъ моему́ даси радость и
веселіе.“ Пс. L. ст. 10.

Како је згодна ова молитва, кад улазиш у храм Господњи! Дешава се, да уђеш и стојиш на молитви са тупом мишљу, са успаванијем чувством. Око тебе пјевају и читају, изговарају ријечи пуне светог и узвишеног значења; али ријечи пролазе мимо ушију, не остављајући у срцу утиска и не будећи мисли У глави се врзе и развија њешто противно храму, њешто свјетско и ташто. Присиљаваш своју мисао, одгањаш противне преставе и слике — али ништа не помаже, — ако Бог не пошаље Своје благодати. Та је блатодат — радост и весеље за слух, кад он жедно лови сваку ријеч, када свака ријеч оставља утисак у његовом срцу и буди га. Усред суза и уздисаја срце се радује; зато се радује, што је сагласно само са собом; расположење потпуно одговара жељи. Душа се растопила у молитви и бесједи с Богом у радости и весељу. Дао ми је Бог, да чујем радост и весеље: ето и почетак и сврха молитве. У вријеме, кад се срце, пуно скрушености, умирује пред Богом, испуњује уздисајима, — Бог му шаље радост и весеље. То је дјејство Духа, који се заузима за нас неисказаним уздисајима. Као да се Христос јавио у кругу ученика и рекао: мир вам, радујте се!

О света и неисказана радости! Нема без тебе преданости Богу, нема без тебе синовље љубави и синовље смјелости. С тобом је све лако на овоме свијету, и мисао о срећи само с тобом постаје појмљива човјеку, јер с тобом он осјећа у свом срцу срећу, која не зависи ни од људи, ни од времена, ни од прилика. Тебе је донио на земљу Христос Спаситељ и тебе је Он поставио на земљи за утјеху човјеку. Он му је дао силе, љубави и смјелости да кличе: Авва Оче! Богу Сведржитељу, Богу, Који је грозан, као онај, који прождире огањ, и Кога само једина благодатна радост представља човјеку као Оца, као Љубав, која

* К. П. Побједоносцевъ. Праздники Господни Москва. 1898. год.

олакшава, сагрејава, оживљава. Господе! „слуху моему даси радость и веселіе,“ да познам Тебе у животворном Слову Твоме, у животу, у природи, у човјеку, и у свему да Те љубим, и све да познам и љубим у Теби, Почетку сваке љубави и радости и сваког знања!

Шта је са сабором?

О потреби сабора уверени смо сви; али сабора који би радио и свој задатак извршио. Је ли такав сабор од г. 1897, чији мандат још траје? Није. А да није, доказује његово саборисање 1897, конференсија саборске већине и њезино држање после 1897 до данас. Тај сабор је дошао у сукоб не са кр. комесаром, него са круном. Саборска већина томе сукобу не само да није хтела, или умела, избећи 1897, и излаза дати, него га је демонстративно подржавала и заоштравала, па у томе злу остала, признати јој се мора, конзеквентна, крај свију искрених и мудрих опомена и савета, како Јерархије, тако и умерених народних кругова. Но, о томе смо не једаред писали, не једаред саборској већини казали чисту истину, па кад не хте да се тој истини поклати ево за 2³/₄ године, уверени смо, да је из њезине конзеквентне заблуде не би могли извести нити при крају те њезине периоде. Зато и не ћемо о томе трошити речи. Тим мање, што смо уверени, да је и саборска већина, па и г. Др. И. В. уверен, да од сабора у тој њиховој периоди — а грѣх ради њихових — не може од сабора бити ништа.

Ако они још и данас мисле да би требало сабора, који ништа не би свршио, но само нова трошка, нових трзавица и кобних последица за собом оставио, зар, и после сјајних резултата свога хаџилука у Пешти, нису још па чисто бар с тим, да краљевска влада није вољна састанак таког сабора предложити на превишње одобрење; сабора, чија је већина дошла у сукоб са Круном и тај сукоб демонстративно подржавала и заоштравала?

Уверени смо, да је о томе уверен бар г. Др. И. В. И зато се чудимо његовом

саборском севдаку у 23 броју „Браника.“ А још се више чудимо, како онда може кривити Митрополита-Патријарха и Саборски Одбор, што састанак *таквог* сабора не траже. Како ли може од њих очекивати, да учине оно, ради чега би им после, можда, први г. Др. И. В. у својој „тактичности“ — замерио!? —

Г. Др. И. В. се још „диви смелости чланова саборског одбора“. И треба да се диве — њиховом пожртвовању, њиховој истрајности у родољубивој служби. Шта више, треба да се моли Богу за њихов живот и здравље, јер крај данашње саборске већине а без ових чланова Саборског Одбора — *кто ккстк* шта би све могло бити и наступити.

Но узмимо и случај, да је сабору од 1897 дозвољено било да најпре изабере Саборски Одбор, па онда да приступи донашању Устава. Саборски Одбор био би изабран, а Устав метнут под купис. И кад би услед тога сабор био одгођен, евентуално распуштен, пре него што би текуће послове посвршивао и прорачун донео — шта би онда било? Остао би Саборски Одбор без саборског прорачуна. Па, би ли тај нови Саборски Одбор зауставио целу автономну машину? би ли позатварао све митрополијске и епархијске канцеларије? би ли обуставио све субвенције просветним нашим заводима, Богословији, гимназијама, препарандијама, вишим девојачким школама, црквеним општинама, свештеницима, пензије овима, професорима и другим автономним чиновницима? Би ли тај Саборски Одбор скрстио руке и гледао како тече вода Дунавом крај Карловаца, а све нове потребе оставио неподмирене — само зато, јер не би било саборског прорачуна? Или шта би тај Саборски Одбор радио? Радио би оно, што је радио, без саборског прорачуна, и Саборски Одбор од 1885 до 1890, у којем је био и г. Др. И. В. Радио би, што ради и данашњи Саборски Одбор.

Шта се је, дакле, хтело са севдаком у 23 бр. „Браника“?!

—р—

Расправа

о српским петицијама

у сабору краљевина Хрватске Славоније и Далмације.

(Наставак)

Протојереј *Илија Машвић*: Високи саборе! Ја сам узео реч, да говорим у овој расправи и зато, што је она изазвана у првом реду представкама српских опћина жупаније личко-крбавске, па зато молим вис. сабор, да ми изволи стрпљивост и пажњу своју за један часак поклонити.

Високи саборе, угарски краљ Сигмунд после битке код Никопоља 1396., где је турски цар Бајазит крсташке војске потукао до ноге, особито пак следеће године 1397., кад је цар Бајазит с великом силом упао у Срем, пљенећи и палећи, увидио је он, каква опасност прети земљама угарске круне од најезде турске. Зато је радо прихватио савез, кога му је понудио српски деспота Стефан, после битке код Ангоре, 1403. год. Овим савезом уверио се краљ Сигисмунд о способности и храбрости српских војника и зато је он дао привилегију 1428. год. оним Србима, који се у Угарској већ налазише и који су стекли великих заслуга за Угарску и зато, што је њима намењено било, да чувају тамошње границе, а друго из виших државних разлога, наиме, да и оне Србе, који су становали у својој држави под владарима својима деспотима, приволи, да и они пређу овамо, јер наравно снага сваке државе почива на снази народа и што је народ у једној држави многобројнији и богатији, то је и држава и већа и јача, и обратно.

Ову привилегију краља Сигисмунда потврдио је и његов унук краљ Владислав I. 1440. год., а угарски краљ Матија Корвин 1458. и 1464. Да су пак ту привилегију и с том накатом угар. краљеви дали српском народу, најјејачији и најјачи доказ томе пружио је угарски сабор од год. 1481. зак. чланком III. и IV., наиме зак. чл. IV. завршује се овако: „ut talium Transfugarum Exemplo etiam alli Turcarum Dicioni subjecti ad veniendum tanto promptiores efficiantur, quando tales qui jam venerunt, tanta praerogativa conspexerint esse donatos;“ То ће рећи, да по примеру ових ускока и други, што су под власти турском тим већма приволе, да прелазе, кад виде, какове су повластице подељене онима, који

су већ прешли. И збиља, државна политика с давањем ових привилегија није промашила свога циља, јер већ год. 1438. велики део Срба пређе овамо и настани се у оним местима по Срему, Бачкој и Банату, које је угарски краљ Сигмунд дао српском деспоту Георгију Бранковићу у замену за Београд.

А за време владања Матије Корвина прешли су деспоти српски са великим бројем српскога народа и настанили се по Срему, Бачкој и Банату. Ови деспоти не само, да су били политички поглавари српскога народа у тим крајевима, него су имали своју самосталну војску, с којом су самостално управљали и војевали против унутрашњих бунтовника и спољашњег непријатеља отаџбине.

И у Угарској су играли важну улогу. Тако су се отимали за пријатељство српскога деспота Бранковића Јован Запоља и краљ Фердинанд I. У почетку био је деспот неутралан и тим најбоље показао своју самосталност и независност. Ну после пристао је уз Фердинанда I. и победоносно војевао више пута против супарнику његову Јовану Запољу, док није најпосле животом платио 1528. у битки код Сегедина. Сад краљ Фердинанд I. деспотову српску војску стави под своју непосредну управу и од то доба па до цара и краља Леополда I. српски војници војевали су под аустријским генералима.

Док се тако развијао политички живот српскога народа у српској деспотовини, Срему, Бачкој и Тамишком Банату, дотле још није било војничке Крајине ни граничара, него тек после мухачке битке год. 1526. велики део српскога народа под својим капетанима и војводама из Србије, Македоније, Босне и Херцеговине пређе овамо и насели она два на граници унутарње аустријских насљедних земаља од Турака опустошена среза, који су у историји названи: *Desetrum primum* и *Desetrum secundum*, то јест пустош горња и дољна од којих *Desetrum primum* дао је постанак, вараџдинском и од чести банском, а *Desetrum secundum* горњо-карловачком генералату. Стаље крањски пак добровољно уступе Србима ускоцима од Турака опуштени Жумберак уз погодбу, да чувају границу од Турака. Ове населбине српске чине излазну тачку историје војничке Крајине. Ови Срби граничари стављени су под непосредну управу надвојводе

Карла од Штајерске, који је имао уза се унутарњи аустријски војни савет у Грацу, сасма неодвисан од аустријскога дворскога савета у Бечу.

Кад је млади Лудвиг, краљ Угарске и Ческе, у битки код Мухача 1526. животом платио, онда једна странка у Угарској за краља изабере Јована Запољу, надвојводу ердељскога. Тога истога Јована Запољу једна странка у Хрватској изабере за краља а на челу те странке стајао је Крсто Франкопан, дочим друга странка у Угарској и Хрватској за краља изабере Фердинанда I. Јован Запоља постави за бана у Хрватској Кеглевића, а краљ Фердинанд I. омет Баћанија, и тако су у Хрватској била два бана.

Краљ Фердинанд I. обрати се на свога брата немачкога цара Карла X., да му оружану помоћ пружи против супарника Јована Запоље. Но како је онда у Немачкој реформација у најбољем току била, то цар-брат није могао пружити оружане помоћи брату Фердинанду I., него што је могао, учинио је: писао је на угарско племство, да његову брату на руку иде. И као што је деспот Јован, као што сам казао, са својом војском притекао у помоћ Фердинанду I. против Запоље, тако и Срби-граничари прискоче у помоћ Фердинанду таквом снагом, да је бан Кеглевић, што га је поставио Јован Запоља, протеран, а одржао се бан Баћани, којег је наместио краљ Фердинанд I. И тако помоћу Срба-граничара слоњена је у Хрватској странка Ивана Запоље. Како су се касније у Угарској развијали догађаји, то овамо не снада, па не ћу о том ни говорити. Сада краљ Фердинанд I., уваживши велике заслуге Срба-граничара, даде им привилегију дне 5. септембра 1538., у којој им је дао повластице, да су прости од десетине, плаћања данка јазних работа и царине; признао им је њихову народну војску под њиховим капетанима и војводама. Ова привилегија у толико је значања за нас Србе, што краљ Фердинанд I. наше славне предке не називље власима и шисматицима, него њиховим правим именом српским (Чита):

Nos Ferdinandus... esse nonullos capitaneos et vojvodas Servianos seu Racionos qui cum hominibus et personis cum vojvodatibus suis... итд.

Ови Срби граничари гласом пручког уговором (Prucker Libell) од год. 1578., примише

на себе дужност чувати и бранити границе унутарње аустријских наслеђених земаља од Турака, а земаљски сталези, корушки и штајерски обвезаше се уз она неплодна земљишта, која Срби посједоше, давати им годишњу плаћу.

Цар Рудолф II. и цар Матија, као краљеви угарски, уважајућ и признавајућ Србима велике заслуге, које су учинили краљевини Славонији и Хрватској, наима тиме, што су задржали Турке од даљег продирања, признали су му и ујамчили слободе, које су уживали у једној и другој краљевини. Ови исти Срби-граничари за време реформације и тридесетгодишњег рата стекли су велике заслуге за цело човечанство, зато им је краљ Фердинанд II. поделио баш господске слободе и привилегије, које су изашле из угарске дворске канцеларије дне 15. новембра, године 1627.

Ову привилегију потврдио је Фердинанд III. год. 1642, и његов син и наследник Леополд I. год 1659. Ове привилегије Срба-граничара, чувале су се као највећа светиња у Северину под гвозденим затвором.

Кад је цар и краљ Леополд I. после смрти Фердинанда оца свога, ступио на престоље год. 1657., већи део Угарске поседовали су Турци, а кад је гроф Емерих Текели на ново дигао немире у Угарској год. 1678., онда је велики везир Карамустафа са великом силом упао у Угарску и Аустрију, те опсео Беч год. 1683. И ако је царском оружју пошло за руком, да је ослободио Беч од турске обсаде, ако је г. 1686. освојило Будим и следеће године 1687. Срем и Славонију, наравно помоћу Срба очистило од Турака, ако се Лика и Крбава својевољно предала цесару и краљу Леополду I., то се ипак уза све то осетила велика нужда, да би се новим хришћанским четима из Турске попунила и умножила царска војска, која је кроз непрестане рагове са Турском била јако прорешетана и ослабљена. Гроф Чаки препоручи цару и краљу Леополду I. српског деспота Ђурђа II. Бранковића, да би он најлакше могао у Турској налазеће се Хришћане дићи на оружје и да би његовим посредовањем царско оружје најбоље напредовало у Србији, Босни и Херцеговини.

Деспот Ђурађ II. Бранковић, на позив цара и краља Леополда I. и као посланик влашког војводе Шербана, дође у Беч и изјави цару, да ће са 30 хиљада најодобра-

нијих Срба војника приступити царској војсци, чим Аустрија огласи рат Турској. Уједно препоручи цару и краљу Леополду I., да позове и српског патријарха у Илеку, да би дигао на оружје српски народ. Овај се предлог допао цару и краљу Леополду I., те је учинио Ђурђа II. Бранковића грофом, дипломом од год. 1688. Кад је деспот дочуо, да се Лудвиг Баденски, главни војсковођа са војском налази код Кладове — са неколико тисућа војника, приступи к њему. Боденски и не знајући за тајне договоре деспотове са Леополдом I., а налазећи се у туђој земљи, уз то није био доста јак са војском, па бојећи се, да би му овај могао чинити неприлике, даде изненада затворити најприје у Сибињ, па у Беч, а из Беча у Егер одвести у сузањство.

Међутим, договори између бечког двора и српске патријаршије дотле су напредовали и доспели, да је цар и краљ Леополд у свом ручном писму српском патријарху Арсенију III. Чарнојевићу саветовао, да ову богом дану прилику не пропусти, него да (чита):

„et armis nostris sociati barbaram Ottomanorum tyzanidem deprimere modis omnibus extinguereque javent“, то јест: „с нашим оружјем удружени барбарско Огомана тиранство сваким начином притисните и угасите“.

Дакле, цар и краљ Леополд I. позвао је патријарха Чарнојевића и српски народ, као савезника против заједничкога непријатеља Турчина. Српски патријарх Арсеније III. Чарнојевић, дигне око 40.000 српских породица из Србије, Македоније, Албаније, Босне и Херцеговине, пређе овамо, те се један део застави у Хрватској, Славонији и Срему, гђе су нашли од Турака јако прорешетано становништво и земаља опустошених, дочим се други део упутио у Угарску, те се онде настанио у св. Андреји и око Будима.

Велик успех државне политике има се приписати, као што каже министар Бартенштајн, оним привилегијама и повластицама, које су угарски краљеви дали српском народу, особито привилегија краља и цара Леополда I., који се није устручавао понудити српском народу право, да сам себи бира политичког поглавара, свега војводу, него их је још опростио од опће работе и плаћања јавног данка привилегијом од 6. априла 1690. (чита):

„Nos Leopoldus... servata imprimis religi-

onis suae, eligendique vojvode libertate, privilegis et juribus, exsentionen ab obni onere publico et contributione“. То значи: „Поред слободног вероисповедања, и права себи војводу бирати поред привилегија и других права, слободни будите од сваког општег терета и плаћања данка“.

Цар и краљ Леополд I., уз ову привилегију, која се односи на политички живот српског народа, дао му је и другу привилегију, којом признаје и зајамчује српском народу право, да сам себи бира и црквеног свога поглавицу, у привилегији од 1. августа 1690. (чита):

„Nos Leopoldus... Benignissime decrevimus ut juxta orientalis ecclesiae graeci ritus Rascianorum consuetudinem ac norman veteris calendarii libere conservemini, liceatque vobis inter vos propria facultate et natione, et lingua Resciana constituere Arhi-Episcopum, quem status Ecclesiasticus et secularis inter se eliget“.

То значи: — Најмилостивије наредили смо, да по обичају источне српске цркве и по норми старог календара слободно се обдржавате, и нека вам је слободно између вас од вашег народа и језика вашег српског постављати архиепископа, кога ће клир и народ из средине своје бирати!

Ово право избора црквене поглавице српски народ у земљама угарске круне и данас слободно врши на свом српском народно-црквеном сабору у Карловцима

Као што сам рекао деспота Ђурађ II. допao је егерског сужањства. Патријарх, кад је овамо прешао са српским народом више пута је молио, и шта више народ је слао депутацију у Беч, коју је предводио владика Исаија Ђаковић, да им пусте деспота из сужањства или да им се каже узрок зашто је засужњен. Одговорено им је, да им се деспот не може пустити и навели су за разлог: „nihil mali fecit sed sic poscit ratio status“. Ништа није скривео, али тако иште разлог државни.

Сад српски народ служећи се правом мало час у привилегијама споменутих изабра познатог јунака коморавског обрета Јована Манастирлију за српског вицевојводу, који је са својом народном војском у битци са Турцима код Сланкамена године 1691. у одсудном часу одлучио победу аустријском оружју.

После овога вицевојводе са српском народном војском управљали су Рашковићи, из

лозе српских кнезова, све до г. 1717. — Сада је требало обратити, а и била је обрађена пажња српског митрополита и епископа са политичког поља на обрану православне цркве. Ја се не ћу овде упуштати у повест. Не ћу да споменем ни манастира Марче ни Жумберка, ни других тужних и жалосних овима подобних слика и прилика, нећу даazoleђујем старе невидовне ране на телу православне цркве, него ћу само то да споменем, да српски народ, видећи, да је лишен закона и правде, да му је на вољу остављено, да крвљу праотаца и отаца својих натопљену, и освојену отацбину своју оставити и другу потражити може, дигне се са 100.000 људи и пресели се у Русију. Сад је и оним државницима у Бечу, који су потајно одобравали рад против православне цркве, постала ситуација врло озбиљном, јер је држава са дуготрајним ратовима била заплетена с Турском, Француском и кроз то јако ослабљена, а бојећи се инвазије турске, требала је српскога народа.

За то је царица и краљица Марија Терезија 23. октобра 1751. издала тако звани Versicherungspatent, којим је уверавала, да она не ће никада допустити, да се верник српскога народа против смисла привилегија ма од кога прогони, или да се силом на унију нагони српски народ, и за умирење верске савести српског народа излазили су тако звани пилерски регуламенти год. 1770. и 1777. и најпосле год 1779. declaratorium illiricum. У овима су се расправљала чисто црквена питања, дочим се је политичка страна српских привилегија опрезно избегавала. Али српски народ, који се није одрекао својих политичких права, свагда их је на својим саборима понављао тако дуго, док није осванула г. 1848.

1. маја 1848. састане се у Сремским Карловцима звана мајска скупштина, која изабере за војводу оберстара Стефана Шупљикца, витеза, а митрополита Рајачића прокламира српским патријархом. Један и други акт одобрен је превиншњим манифестом од 15. децембра 1848., који гласи (чита):

„Wir Franz Joseph der Erste итд.

„Unsere tapfere und treue serbische Nation hat sich zu allen Zeiten durch Anhänglichkeit an Unser kaiserliches Haus und durch heldenmüthige Gegenwähr gegen alle Feinde Unseres Thrones und Unserer Reiche rühmlichst hervorgethan.

„In Anerkennung dieser Verdienste und als besonderen Beweis Unserer kaiserlichen Gnade und Fürsorge für den Bestand und die Wohlfart der serbischen Nation haben wir beschlossen, die oberste kirchliche Würde des Patriarhates wieder herzustellen, wie früheren Zeiten bestand und mit dem Erzbischöflichen Stule von Carlovitz verbunden war, und verleihen den Titel und die Würde eines Patriarchen Unserm lieben und getreuen Erzbischof von Carlovitz Joseph Rajačić.

„Wir finden uns ferner bestimmt, die auf Unsern General-Feldwachmeister Stephan Šuplikac de Vitez gefallene Wahl zum Woiwoden der serbischen Nation, unter Wiederherstellung dieser altgeschichtlichen Würde, zu bestätigen“. То значи :

„Ми Фрања Јосип Први итд.

„Храбри и верни наш народ српски одликовао се славно у свако доба приврженошћу нашем царском двору и јуначким отпором противу свакога непријатеља престола и држава наших. За знак признања ових заслуга и особите царске наше милости бриге, закључили смо, да ради обезбеђења и напретка српске народности највише црквено достојанство патријарашко опет, као што је у пређашња времена постојало и са архиепископском столицом карловачком скопчано било, успоставити, и дарујемо име и достојанство Патријарашко Нашему љубезноме и верноме архиепископу карловачкому Јосифу Рајачићу.

Решили смо се, даље, избор Нашег генералмајора Стефана пл. Шупљикца витеза за војводу народа српскога, успостављењем овог историјског достојанства, потврдити!“

А кад је српска војводина превишњом резолуцијом од 27. децембра 1760. утеловљена Угарској, онда је у истој резолуцији нашла достојна израза превишња воља, да се о праведним жељама српскога народа има водити рачуна.

Ја држим, високи саборе, да поред овог и оваког превишњег манифеста, поред ових и овакових српских привилегија, које су наши славни предци драгоценом крвљу својом стекли, берећи се за слободу миле отаџбине наше, нема и не може бити праведнијих и чеднијих жеља, него су оне, што су изражене у програму српскога клуба и на уста умног клубског председника пресветлог г. Васе Ђурђевића изнесене пред овај високи сабор у 20. сед-

ници, држаној 30. аугуста 1897. Па пошто представка Срба из личко-крбавске жупаније, са своје четири тачке сасма поклапа четири најглавније тачке програма српскога клуба, то сам ја ову представку са мојим друговима народним заступницима из Лике подупро и овом високом сабору препоручио.

Пошто су врло поштована господа народни заступници, чланови српскога клуба: Ђиро пл. Милекић и Стево Поповић Вацки у прорачунском одбору становниште клуба према узаконењу српске народне заставе, о равноправности ћирилице и српских народних школа обележили, и пошто се ја с тим идентифицирам као члан српскога клуба, и то држим, да није потребно, да ова питања поновно овде у праву повлачим.

Али као православни српски свештеник држим, да сам дужан дотакнути се онога, по мом суду најважнијег захтева у представи личкој, којом српски народ и свештенство иште, што сваки народ по природноме праву има право искати и захтевати: уживање потпуне слободе верске савести. Тражимо и захтевамо према томе потпуну равноправност православне српске цркве у краљевини Хрватској и Славонији, јер и народ, и особито свештенство, под теретом стрпљења већ је клонуо. Ово питање мора се решити, јер ништа не може тако узрујати живце и узнемирити срце човечје, као неправда. Ја сам мало пре натукнуо само, какву је неправду трпила православна црква наша у стара времена, од којих осећају се последице још и данас само овде у краљевини Хрватској и Славонији, дочим су конфесионални одношаји на основу потпуне равноправности уређени уставним путем у свим осталим земљама монархије наше. — Тако на основу потпуне равноправности донесен је зак. чл. XX.: 1848. за Угарску и интерконфесионални закон за Аустрију од 25. маја 1865. Само овде код нас у краљевини Хрватској и Славонији равнају се и просуђују конфесионални одношаји по наредбама и законима још из оних времена када је важило начело *cujus regio, illius religio*. Баш у овим неуставним патентима и реверсима лежи голема неправда за нашу православну цркву особито код мешовитих бракова и код прелаза из једне вероисповести у другу. Тако н. пр. ако је отац католик, а мати православна

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

онда сва деца и мушка и женска следе вероисповест оца. Ја не само да немам и не могу имати ништа против тога, да сва деца и мушка и женска следе вероисповест оца, јер носе име и племе оца и отац води сву бригу не само о матери, него и о деци својој и поглавито што то одговара духу св. Христове цркве, која на уста св. апостола Павла учи, да је муж глава жене, као што је и Христос глава цркве. Тако би морао гласити закон и за католике, оце, јер би то одговарало начелу правде, која би одстранила све неугодне трзавице и трвења између свештенства једне и друге цркве, а то би без сваке сумње добротворно деловало на све слојеве народа једне и друге вероисповести.

Али тога права и те једнакости лишени су оци акаатолици, јер су њихова само мушка деца, дочим деца женска следе вероисповед матере. Тако се тим у обитељ и дом сиромаша оца акаатолика увлаче две вере, а то сеје неслугу и раздор у обитељ.

Зато су наравно многи и многи оци акаатолици, само да имају мира у својој обитељи, моралне приморани да даду реверсе, да се и мушка деца одгајају у вероисповеди матере, кад овој закон не дозвољава, да може издати приволу, да и женску децу одгајају у вероисповеди оца акаатолика.

Узели овако или онако свакако се православној цркви чини голема неправда овим патентима и реверзима.

Конфесионални одношаји морају се већ и с тога уредити, што у бившем провинцијалу краљевина Хрватске и Славоније важе неке наредбе, које не важе за подручје бивше Крајине.

Тако у бившем провинцијалу Хрватске и Славоније важе реверзи, дочим су они за подручје бивше Крајине укинати превишњим решењем од 20. августа 1869. На ову врло важну околност слободан сам обратити позорност високе кр. зем. владе код решавања евентуалних призива и приговора!

Вис. саборе! Српски народ није оаза, он је члан једне велике српске обитељи, која станује у земљама у којима наша монархија налази сферу својих интереса. Ја држим, да ће се ти интереси најбоље неговати, ако наша српска браћа виде, да смо ми овде потпуно задовољни, онда, ако се уваже и испуне наше

праведне жеље, које су изложене у програму српског клуба, односно жеље, које заговара представка личко-крбавских Срба, Дакле, у прилог наше праведне ствари говори и „ratio status“!

Ја држим, да у овој високој кући нема ниједног члана, који би могао рећи, а још мање тврдити, да су Мађари нама Србима ближи него наша једнокрвна браћа Хрвати. Кад су пак Мађари пре 50 година дочели споменути зак. чланак XX.: 1848., којим су признали и ујамчили потпуну равноправност православне српске цркве у Угарској, онда мислим, да сам отуд овлаштен сасвим логичан довод извести, да у овом вис. сабору не може бити ни једнога члана, који би био против потпуне равноправности православне српске цркве у краљевини Хрватској и Славонији.

Моје је дубоко уверење, да преузвишени главар земље светли бан наш, верно и мудро извађа превишње интенције најмилостивијег оца и краља нашег, који своје народе велике и моћне аустро-угарске монархије без разлике вере и народности као децу своју једнако милује и љуби.

То уверење моје храбри мене и улева ми потпуну наду, да ће преузв. госп. бан са вис. кр. зем. владом скоро нам дати прилику, да с одушевљењем највећим поздравимо законску основу о интерконфесионалном закону. Зато ја већ данас радо прихваћам и поздрављам предлог саборског одбора за богоштовје и наставу и за њ љу гласати. (На десници бурно: Живо. Говорнику честитају.)

Заст. др. *Шандор Егердосрфер*: Вис. саборе! Ја примам предлог одбора за богоштовје и наставу и гласовати љу за њега. Након речи оних које су пале овде, након разлагања са стране г. извешитеља, нар. заступника дра. Шевџа и сада мог непосредног предговорника, заиста не би било нужно, да узимам реч, да не сматрам својом дужношћу образложити, зашто ја гласујем за предлог одбора.

Како је сваком члану сабора познато моје стајалиште у питањима, која су овде по среди, могло би се можда пуним правом очекивати, да ја пуно даље полазим, него ли сам предлог иде, па да не би видео разлога ни повода дати становите молбе влади на изучавање, него једноставно на provedeње.

Моје је стајалиште у свим тим питањима

познато, јер сам то толико и толико пута читовао у овој вис. кући и у одбору.

Што се тиче заставе народне српске и пезине ваљаности у нашој домовини; што се тиче порабе ћирилице и што се тиче захтева гледе школа српских, то сам опетовано нагласио, да сам с тим захтевима споразуман и опетовано сам гледе тога нагласио своје стајалиште. По мом схватању, дакле, не би било повода, да се штогод тек изучава, ја сам гледе тога на чисто, мени су та питања јасно тако, да би могао напросто рећи, нека тако буде, нека се захтевима народа српског удовољи.

Ну, господо, неки даљни захтеви представака, изложени у извешћу одбора, нукају ме, да ја та питања, која су овде нанизана, разврштам, на када их учим, то увиђам фактичну потребу, да кр. зем. влада иде ова питања тек изучавати и да о њима поднесе вис. сабору свој предлог. Зато сам тако слободан изрећи реч, да ово своје стајалиште образложим.

Ја, господо, мислим, да ми можемо након онога, што је мој непосредни предговорник рекао, ипак једанпут бити на чисту, да је једноставно детињска реченица: „нема Срба“. С тиме се могу играти само деца, дочим мислим, да се озбиљним људима то не пристоји рећи. Дакако, да је лако решити сва и најтежа питања, кад велимо: „нема их“. Тако би се лако решио спор између Европе и Америке, кад би се једноставно рекло: нема Америке. Тако се питања и најзамренија лако решавају, ту не треба ни ума, ни памети, ту треба само довољно смелости. (Свршиће се.)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Саборски Одбор) сазвао је у своје редовне седнице за 13 (25.) март о. г.

(Духовник кр. земаљске казнице у Лепоглави) Преузвишени Бап Краљевина Хрватске, Славоније и Далмације, именовач је привременим православним кућним духовником код кр. земаљске казнице у Лепоглави — Јереја *Мојсеја Магаша*, досадањег пароха у Горњем Михољцу.

(Тестаменат народног добротвора † Ђорђа Ф. Недељковића.) Г. Др. И. Огњановић саопштио је

у 8 бр. „Бранкова Кола“ извод из тестамена, прошле године преминулог у Новом Саду, народног добротвора *Ђорђа Ф. Недељковића*. Тај извод тестамена гласи:

„... сећајући се српскога народа, из кога сам поникао и српске источно-православне вере, у којој сам васпитан, наређујем и завештавам следеће легате:

1.) 20000 круна (двадесет хиљада круна) остављам на фонд *велике српске гимназије у Новом Саду*, т. ј. на умножавање тога фонда.

2.) 20000 круна (двадесет хиљада круна) остављам фонду *св. Саве у Ср. Карловцима*.

3.) 10000 круна (десет хиљада круна) остављам друштву *св. Саве у Београду*.

4.) 2000 круна (две хиљаде круна) остављам *институту за умоболне*, који се сада на *Цетињу* у Црној Гори оснива.

5.) 20000 круна (двадесет хиљаде круна) остављам српској православној црквеној општини у Новом Саду, да њима посебно рукује, као са „фондом Ђорђа Ф. Недељковића за *мираз сиромашним девојкама*“, које се за добре и солидне занатлије Србе удавале буду. Овде се додаје у опоруци: „Умољавам српску прав. црквену општину, да са овом фундацијом родољубно, праведно и без обзира на политичке странке управља, а да узима у обзир особито такове занате, којима ми Срби поглавито оскудевамо.“

6.) 20000 круна (двадесет хиљада круна) остављам „Матици Српској“ да овим завештајем као „фундацијом Ђорђа Ф. Недељковића за *сиромашне српске списатеље*“ из Аустро-Угарске посебно рукује. Са чистим приходом ове фундације располагаће годишња главна скупштина Матице Српске, издавајући сходне припомоћи српским добрим сиромашним оболелим или остарелим списатељима из Аустро-Угарске.

7.) 10000 круна (десет хиљада круна) остављам *друштву Српског Народнoг Позоришта* у Н. Саду, за *припомоћ глумцима и глумицама*. Да се сваке године подели као награда заслужним, солидним и напредним глумцима и глумицама. (Ако би Позоришта нестало, онда да

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

се тим приходима потпомаже *драмска књижевност.*)

8.) 10000 круна (десет хиљада круна) остављам *српској женској задрузи у Н. Саду*, (на дрва сиротињи и деци на одело).

9.) 10000 круна (десет хиљада круна) срп. цркв. општини у Н. Саду на ту цел, да се при реновирању овдашње *српске саборне цркве св. Ђурђа* набави *пет прозора стакленог малераја*.

10.) 2000 круна (две хиљаде круна) овдашњој *трговачкој болници докле јој урава у српским рукама стојала буде*.

11.) 2000 круна (две хиљаде круна) оvd. политичној општини, да се подели сиротињи без разлике вере и народности.“

Слава народном добротвору † *Ђорђу Ф. Неделковићу*, који се сећао „и српскога народа из кога је поникао и православне вере у којој је васпитан био“! Слава му!

(Књижевни одбор „Матице Српске“) имао је у четвртак 17. фебруара (1. марта) своју редовну месечну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Од предмета напомињемо: издане су на оцену Пјесме Јована Дучића, које је поднео мимо расписане награде. — Примљена су ова дела: Оцена Јована Радонића на „Очерк културној историји јужних Славенъ“; састанак Андре Гавриловића „Као раду Уроша Несторовића“; условно „Српске Народне Пјесме“, што их је скупио М. О. — Ради оцене гдекојих важнијих књижевних појава из прошле године умолиће се чланови Књижевног Одбора и Одељена. — Изашиле се библиотекар, да види једну библиотеку ради евентуалне набавке исте. — Прегледане су свадобне Матичних питомаци.

Читуља.

† Архимандрит Нићифор Дучић

У Београду је преминуо 21. фебруара о. г. митроносни архимандрит Нићифор Дучић.

Архимандрит Нићифор Дучић одужио се и Српству и Православљу, и народу и цркви својој, и бојном пољу и књизи српској, љубављу и радом, као што им се одужити могу и умеју само — велики и благодарни синови. Бог му дао души рајска насеља, а имену и ра-

ду његову остаће у српском народу вечита — слава. Слава му!

Нићифор Дучић, архимандрит, рођен је 21. новембра 1832. год. у Дугу на Требишњици у Херцеговини од оца Јевте и матере Саре Дучић, старе српске породице. Почео је учити књигу у манастиру Дужима код својега стрица, архимандрита дужкога Јевстатија Дучића. За тим је свршио богословске науке у семинарији Београдској; слушао словенску филологију код славнога Даничића у Великој Школи у Београду и најпосле у Паризу у Сорбони I и II семестра: општу код Рамбо-а и Лавис-а, ђеографију код Химли-а и философију код Каро-а; у Колежу француском: јеврејску стару литературу и тумачење псалтира код Рене-а и литературу француску код Дешанела. Закалуђерио се врло млад, 1849. године, по жељи својега стрица у Дужима. Произведен за архимандрита 1863. год. на Цетињу.

У то пукоше устанци у Херцеговини и рат Турске с Црном Гором, 1861—1862., у којима је архимандрит Нићифор Дучић био *magis* и борио се оним самопрегором и чистим родољубљем, којим је радио и на свима другим пољима народног и црквеног живота, било у Србији или у Црној Гори. Његово убојно оружје било је увек светло тако исто као и оружје књижевно.

Нуђено му је епископство у Србији први пут 1868.; други пут 1877.; трећи пут 1880.; четврти пут 1883.; пети пут 1889. и шести пут 1890. год. Путовао је најпре по свима српским областима од Бојане до Струме; за тим по свима великим државама и престоницама у Европи. По Русији је путовао с митрополитом српским Михаилом 1866. године. Наместништво кнежевског достојанства слало је Дучића к патријарху Самуилу Маширевићу у Карловце и к вођама опозиције: дру Свет. Милетићу и дру Јовану Суботићу 1869. год. да посредује на измирењу између њих, у заоштеној распри око црквено-школских рефорама. Влада краља Милана слала га је к васељенском патријарху Јоакиму III у Цариград 1882. год. за свето Миро и хилендарске послове у Светој Гори; извршио је мисију на задовољство. Дучић је био председник одбора за школе и учитеље у српским областима изван Србије од 1863—1876. год.; председник одбора за Народну Библиотеку и Музеј; председник комисије за издање цркава у византијском стилу у Србији, редовни члан Главнога Просветнога Савета од 1881. и потпредседник од 1884—1886. год.

Српско учено друштво бирало је Дучића више пута за својега председника, које је по његову

живом заузимању и под његовим председништвом спојено са Српском Краљевском Академијом 15. новембра 1892. г. Примно се је, да привремено управља епархијом Жичком 1889 год., кад је у њој у Крушевцу те године, 15. јуна, извршен општенародним учешћем петогодишњи спомен косовским јунацима; положен темељац споменику; и за тим у Жичи 20. јуна најсвечаније миропомазан краљ српски Александар I. Био је владин повереник у Нар. Скупштини 1890. год. за нови закон о црквеним властима, на којем је и радио. Кад је тим законом, укинуто потпредседништво у великом духовном суду, постављен је указом по жељи митрополита Махаила за редовнога члана тога суда, али му здравље није допустило да се прими те часне дужности.

Изабран је 1892. год. за наставника историје српске цркве и црквенога права Краљу Александру I. За своје заслуге одликован је архим. Дучић владичанском митром, а недавно је врли старац прославио 50 годишњицу свог књижевног рада и изабран био за своје велике књижевне заслуге почасним чланом царско-руске Академије Наука у Петрограду.

На крај свих различитих дужности и послова он је ванредно обилато радио на књижевности. Године 1859: Монографија Тврдоша (Требиња) и Дужи. Покушај статистичкога описа требинскога, препољскога, пјеваљскога и невесињскога округа. Године 1861: Монографија Житомишљана. Године 1862: Бесједа говорена на Цетињу. Године 1864: Јуначки споменик, пјесме великога војводе Мирка. Године 1866: Покрштење потурица у Васојевићима. Године 1867: Божић у Црној Гори. Путовање кроз Црну Гору. Године 1868: Српска општина и црква у Трсту. Године 1870: Врађина у Зети и Крисовуље на Цетињу. Примједба на коментар Горскога Вијенца. Године 1871: Развитак историјске науке од В. Герја, прев. с рускога. Хронограф житомишљански. Године 1874: Црна Гора. Године 1875: Бока и Зета. Године 1876: Морача и Острог. Године 1877: Крмчија морачка. Године 1881: Борба добровољачкога кора ибарске војске и усташких чета јаворскога кора 2876 до 1878. Године 1884: Старине хилендарске и монографија Хилендара. Добрушта. Епископије зетска и дабарска. Г. 1885. Крст архиепископа Саве II. Године 1887: Српски арханђ. манастир у Јерусалиму. Године 1888: Колашин у Херцеговини. Године 1889: Словенски рукописи у Нар. библиотеци у Паризу. Год. 1890: Хумска (херцеговачка) православна епископија од 1220. позвије митрополија. Године 1893:

Св. Сава, српска црква и српска краљевина у XIII. в., приступна беседа у Академији. Године 1894: Разлике домаћих хроничара о години које су спаљене мошти Св. Саве српскога. Историја српске православне цркве од првијех десетина VII. века до наших дана. Затим расправа о Рашко призренској Митрополији. Осим тога писао је врло много реферата и расправа по разним часописима. Скупљених дела његових изишло је седам књига.

За тај свој обилати књижевни рад добио је пок. архимандрит Дучић многа научна одликовања, Дучић је био изабран: 1869. год. за редовнога члана Српскога ученог друштва. 1884. год. за редовнога члана Српскога археолошкога друштва. 1887. год. за члана Société d'histoire diplomatique у Паризу. 1888. год. за почаснога члана друштва св. Кирила и Методија у Одеси. 1890. год. за дописнога члана Југословенске Академије у Загребу и царскога археолошкога друштва у Петрограду. 1802. год. за правога члана Српске Краљевске Академије у Београду. 1899. за почасног члана царско-руске Академије Наука у Петрограду. Био је члан утемељач и почасни члан многих добротворних друштава у Србији и изван ње.

Владачка одликовања имао је Дучић: Од српскога краља: 1. Таковски орден на прима, с мачевима. 2. Таковски орден на прима III. реда с мачевима. 3. Таковски орден на прима II. реда с мачевима. 4. Белога орла IV. реда. 5. Св. Саве II. реда. 6. Златну медаљу за храброст. 7. Сребрну медаљу за храброст. 8. Златну медаљу за усрдну службу. 9. Ратну споменицу. 10. Златни крст архимандритски с драгоценим каменима од Срп. кнеза Михаила. Од кнеза Црногорскога: 11. Данилов орден за независност IV. р. 12. Данилов орден за независност III. р. 13. Сребрну медаљу: вјера, слобода и храброст. 14. Сребрну медаљу: за јунаштво 1862. године. 15. Сребрну медаљу: граховачку 1858. г. 16. Архимандритски крст с тиркоазима. Од цара рускога: 16. Св. Ану III. реда 18. Св. Ану II. реда. 19. Златни напрсни крст с круном. Од царскога друштва Любителей Естествознания при московском универзитету. 20. Велику сребрну медаљу.

У саборној Београдској цркви беше свечано опело, над одром врлога покојника, на коме је чинодејствовао впресвештени господин митрополит *Инокентије* са 24 свештеника, а коме су благоизволела присуствовати *Њихова Величанства Краљ Господар и Краљ Милан*, командант активне војске, министри, ђене-

WWW.UNI
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

рали, академици, књижевници, уметници, професори и многи лични пријатељи и поштоваоци покојникови. После опела држали су посмртне говоре вишеосвештени господин митрополит *Инокентије* и академик г. *Љуба Јовановић*. *Слава архимандриту Никифору Дучићу!*

† Јереј **Александар Ђурђић**

парох Опавацки

преминуо је 18. фебруара о. г. после дуге и тешке болести у 33 години свога живота, а сарањен је 22. фебруара. Покојник се јављао као сарадник и овога листа, а г. 1895. покренуо је и био уредником „духовно-моралног листа за народ“, који је под именом „Бранич Православља“, тако рећи, и престао чим се је појавио. Покојник је био рођен у Опави 15. јануара 1867 г. Свршио је гимназију с испитом зрелости у Новом Саду и Богословију у Карловцима. Био је администратором парохије најпре у Сакулама, а онда у Опави, где је 1897. г. изабран парохом. Лака му земља и вјечна памтљ!

Јавна изјава.

ГОСПОДИНУ ЛУЈУ ТАУШУ

трговцу црквених утвари у Новом Саду.

Од Вас купљену одежду са прибором примили смо, која нас је заиста изненадила, пошто се ни надали писмо, да ћемо за 55 фор. тако лепо, фини, са добром и фином поставом и златом везеним крестом красно израђену одежду с прибором добити.

То вам овим јавно наше признање изричемо, те Вас свима срп. прав. општинама за вашу солидну и једину послугу најтоплије препоручујемо.

У Виљану 10. децембра 1899. год.

Исидор Бошњак,
парох

Милош Ђукић,
председник

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad С. О. 7511./2324. ex 1899.

17 2-3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај ради попуњења места ведбеника (практиканта) код књиговодства срп. нар. цркв. фондова и заклада у Карловцима са годишњом платом од 1000 круна и постављањем у привременом својству.

Срби, који желе получити ово место, нека поднесу своје ваљано иinstrујисане молбенице срп. прав. нар. цркв. саборском одбору најдаље до 9. (22.) марта 1899. године, имајући сваки нарочито исказати, да је са успехом свршио трговачку школу. Првенство осим тога ће имати, који су неко време били у служби код којег финансијског завода.

У Карловцима 16. (28.) фебруара 1900. год.

Председништво
саборскога одбора.

СТЕЧАЈ. 13 3-3

Ради сталног попуњења упражњеног места срп. прав. вероисповедне школе у Канаку отвара се стечај.

Плата је учитељу годишња у готовом 600 Круна, 32 Круне у име перовођства ако се примио буде и ревносно радио 10 Круна паушала, 2 хвата тврди дрва за кујну, сламе за пећ и за школску колико треба, стан здрав са две патосане собе, затвореном кујном, спајзом, шупом и великом плодносном баштом; даље четир и по ланца оранице, на којих учитељ све терете сносити има, стим да за оту и пофторну школу држати има, где пак при погребу позват буде једну Круну.

Учитељева је дужност све законом предмете прописане деци предавати, у св. цркви редовно појати и децу у појањи обучавати.

Компетовати могу само оспособљена лица који су и из мађарског језика испит положили. Молбе ваља слати потписаноме председништву.

Рок пријаве траје до 9. марта — мученици 1900. када ће и избор бити.

Из седнице цркв. школ. одбора држане у Канаку 2. фебруара 1900. (Toronto).

Лекта Радосав.
цркв. школ. председник.

Ad бр.К. 41./68 ex 1900.

15 2-3

ЕДИКТ.

Услед бракоразводне молбе Анке Мунђановић рођ. Божић из Карловаца против супруга јој Аркадија Мунђановића сада непознатог бора-вишта, — позива се речени Аркадије, да од првог увршења едикта овог у новинама па за шест месеци место садањег свог пребивања овој конзисторији или пријави или сам лично престане, у противном случају ће се ова бракоразводна парница и без њега окончати.

Из седнице арх. конзисторије, држане у Карловци 19. (31.) јануара 1900.

Председништво.

Ad бр. К. 253/28. ex 1899./1900.

14 3-3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења упражњеног места пароха VI. плаћ. разреда у Барања-Моноштору отвара се овим стечај са роком до 19. (31.) марта о. г.

Из седнице енарх. конзисторије будимске. држане у Будимпешти 26. јан. (7. фебр.) 1900.

Председништво.

СТЕЧАЈ. 20 1-1

Овим се отвара стечај на место општинске забавиље у Бач-Фелдварцу са роком до 15. марта т. г. Годишња наплата: 600 круна и 200 круна станарине, или стан у нарави.

Од компетенткиња захтева се потпуно знање српског језика, а компетовати могу само испитане забавиље.

Надзорни одбор.

ЈЕФТИМБА. 18 2—3

Дне 11. (24.) марта о. г. у два сата послје подне обдржаваће се у парохијском звању у Вел. Барни (пошта Велики Грђевац) јефтимба за градњу новог иконостаса и владичанске столице у парохијалној цркви.

Искљична је цијена 5.105 К. 94 Фил. Јефтимба је усмена, и то према увиђавности потписаног одбора или на цео посао или на поједине групе посла. Ко жели да се натјече, нека најкашње дан уочи јефтимбе до 6 сати по подне положи одбору 10% од искљичне цијене у име јамчевине, и то или у готову или у паширима пуциларне вриједности.

План и трошковник по Високопречасној Епархијској Конзисторији у Пакрацу одобрен, и други поближи увјети могу се у парох. звању увиђети, сваки дан од данас почам од 8—12 сати до

подне и 3—6 по подне, као и на дан саме јефтимбе до подне.

Из сједнице црквеног одбора у Великој Барни 13. (25) фебруара 1900.

Саво Теодоровић
парох.

Васа Никшић
председник.

Ад бр. К 36/53. ех 1900.

16 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију V. разреда у Обрежи. Компетенти нека своје прописно инструиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до 15. марта по ст. о. г. поднесу.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 19. (31.) јануара 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ХРИШЋАНСКО-ПОЗЛАТАРСКА РАДИОНИЦА ЗА ЦРКВЕНЕ УТВАРИ

ЛУЈА ТАУША

Дунавска улица У НОВОМ САДУ код Златног Крста
РАДЊА ПОСТОЈИ ОД 1883. ГОД.

За набавку строго српских правосл. црквених утвари, у сопственој изради а јефтином ценом препоручујем моју хришћанску позлатарску радионицу и богато стовариште. По чудо јефтиној цени може свака славна српска православа црвена општина себи црквене утвари набавити. као: одежде, барјаче, литије, школске и све задружне заставе, небо стихаре, завесе, налоње, застираче на часну трапезу, плаштанице појасеве. Даље: рипиде, кандила, чираке пред двери, чираке-трикиле, крстове, кивоте за часну трапезу, петохљебнице, бројанице, разне ручне крстове, радионице путире, ибрике, венчанице, колијелеје од стакла и бронза. Иконе на платну, лиму и дрвету, руком рађене масном б.јом за целување. Руске иконе у сребро и злато коване, као и на артији и стаклу.

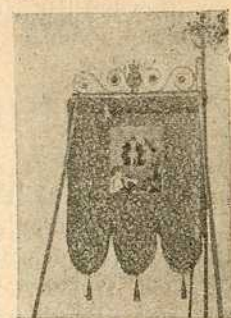
Продајем без путника, те се тако скупоцени путни трошкови и превозије од ЕСПАНА ОДБИЈАЈУ, и због тога сам у стању штељ. муштерије јефтиније послужити.

Моје стовариште није само у огласу (Авонцу) написано али насликано, него ванста отворена радња и велико стовариште црквених утвари строго српског православног стила. Риди уверења, ко од мојих поштов. муштерија и пошт. публике у Нови Сад дође, најучтивије га молим и позивам да изволи моје стовариште и радњу посетити и прегледати. Још напомињем да кроз безу с највећим фабрикама: француским, талијанским, швајцарским и аустријским које израђују свилу и бродат, у стању сам с великим избором послужити, а нарочито молим поштоване муштерије да се не даду наговорити и то само кунити што Вам у кућу доведу и наметну, него Вас молим да заштите мустре.

Моју позлатарску радионицу препоручујем за израђивање свију могућих црквених послова: нове иконостасе, тронове, Христове гробове, певнице, столове, као и оправку старих послова итд. Многобројна пријавнања и сведочења важе за солидну и поштену послугу. 21 1—3

Барјак вулени д.маст 26 фор. (или 52 крупе) свилени 40 до 50, 65—80 фор. (или 130—160 крупа)

Од 250—600 фор. (или 500 до 1200 крупа)

Рипида масном бојом парађене иконе од лима waschgold позлата 7 ф. 50 п. (или 15 крупа) и месни подлато 10 фор. 50 п. (или 21 крупа).

35, 45, 55 фор. (или 70, 90, 110 крупа.)

„Српски Сион“ излази сваке недјеље на целом тађаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 крупа, на по године 4 крупе, а на четврт године 2 крупе. За стране земље: на годину 10 крупа. Из Србије прима претплату књижара В. Валожина у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеве и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају, — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 152.